

Mannerheimintie 14 purkulupahakemus

Lausunto

Mannerheimintien 14 liike- ja toimistorakennus on arkkitehti Kurt Simbergin vuosina 1955-60 suunnittelema. Kohteen rakennustyö alkoi vuonna 1961 ja rakennus otettiin käyttöön 1963. Kohteen rakennuttajana toimi Helsingfors Sparbank. Simbergiä avusti suunnittelutyössä arkkitehti Karl-Erik Hagner. Lupahakemus koskee nyt rakennuksen purkamista ja korvaamista uudisrakennukselle. Kaupunginmuseo ottaa lausunnossa kantaa purkamiseen, ja tarkastelee hakemusta rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta. Purkamisen pääperuste hakemuksessa on rakennuksen matala kerroskorkeus. Muilta osin rakenteiden korjaus ja ylläpito käsittää ajalle tyypillisiä rakenteita ja ratkaisuja.

Mannerheimintie 14 kuuluu arkkitehti Kurt Simbergin keskeisten töiden joukkoon. Rakennuksen kaupunkikuvallinen asema on poikkeuksellisen näkyvä Mannerheimintien ja Aleksanterinkadun risteyksessä, Kolmensepänaukion taustalla. Rakennuksella on suomalaisten pankkien historiaan ja Mannerheimintiellä 1960-luvulla alkaneeseen modernisoitumiseen liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Rakennuksen arkkitehtuuri on viimeistelyä, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Kohteen julkisivut ovat toimistokerrosten osalta pitkälti alkuperäisasussa, vaikkakin sisätilojen muutokset ovat hämärtäneet rakennuksen alkuperäistä olemusta. Asemakaavassa v. 2010 on määrätty rakennuksen ominaispiirteiden säilyttämisestä, mutta kohdetta ei ole suojeltu asemakaavassa. Rakennus sisältyy kaupunginmuseon City-inventointiin v. 2014, jossa se on arvotettu julkisivultaan säilytettäväksi.

Kaupunginmuseo toteaa valitettavana Mannerheimintie 14 kohteen purkamisen. Rakennusten purkaminen on kestävä kehityksen tavoitteiden vastaista. Uudisrakentaminen tuottaa mittavan hiilipiikin, samalla kun alkuperäisiin materiaaleihin sitoutunut potentiaali menetetään. Kaupunginmuseo pitää tärkeänä, että kaupunkikeskustan modernien toimitilarakennusten arvot tunnustetaan ja huomioidaan niin suojelutavoitteissa kuin rakennusten ylläpidossa ja kehittämisessä. On tärkeää löytää soveltuvia korjausmalleja ja käyttötarkoituksia myös vaativalla tavalla käytettäviin moderneihin rakennuksiin.

Mannerheimintie 14 rakennus tulee dokumentoida ennen purkua. Tämä koskee myös kohteen säilyneitä sisätiloja, säilyneitä kiinteitä rakennusosia sekä kohteen alkuperäistä talotekniikan järjestelmää. Rakennuksen säilyneet elementit tulee inventoida ja dokumentoida, ja täydentää näiltä osin aikaisemmin laadittua rakennushistoriaselvitystä.

Arkkitehti Kurt Simberg

Arkkitehti Kurt Simberg (1913-84) on eräs Helsingin liikekeskustan modernien toimitilarakennusten tuotteliaimmista suunnittelijoista. Simberg valmistui arkkitehdiksi vuonna 1939. Hän toimi heti sodan jälkeen arkkitehtiliiton standardoimistomistossa 1945-46, jonka jälkeen perusti oman arkkitehtitoimiston Kurt Simberg & Co.

Modernin arkkitehtuurin murros Simbergin tuotannossa näkyi suunnitelmassa Juseliuksen säätien toimistotaloksi (Aleksanterinkatu 48) vuosina 1956-58. Rakennuksen kuparipellillä verhoiltua nauhajulkisivua rytmittävät kantavat pilarijaksot. Kohde on suojeltu asemakaavassa merkinnällä Sr-2. Simbergin suunnitteleminen lukuisten helsinkiläisten liike- ja toimistorakennusten joukossa Mannerheimintie 14 on keskeisin. Rakennuksen suunnitteluvaihe oli pitkä, ja sen kestäessä Simbergin suunnitteluote vaihtui 50-lukulaisesta arkkitehtuurista kansainvälisen modernismin tyyliin. Mannerheimintie 14 on Simbergin toimistorakennuksista ainoa luonnonkivellä verhoiltu, mikä viittaa kohteen identiteettiin pankkirakennuksena. Kaikkien Simbergin suunnitteleminen toimistotalojen arkkitehtuurissa käytettiin harkittuja ja arvokkaita materiaaleja.

Helsingfors Sparbank - Rakennushankkeen taustaa

Nykyinen Mannerheimintie 14 tontti muodostettiin empire-asetakaavassa vuonna 1837. Suuri tontti lohkottiin kahdeksi erilliseksi tontiksi 3a ja 3b (myöhemmin Mannerheimintie 14 ja 16), ja rakennettiin puurakenteisin kauppiastaloin. Kivirakennusvaihe näille tonteille koitti samanaikaisesti vuonna 1890. Tontille 3b (Mannerheimintie 16) rakennettiin arkkitehtien Kiseleff ja Heikel suunnittelema liike- ja asuinrakennus. Tontille 3a (Mannerheimintie 14) kohonnut arkkitehti Theodor Höijerin suunnittelema ns. Huberin talo oli puolestaan eräs uusrenessanssikauden merkkirakennuksista kaupungissa.

Uusrenessanssirakennukset korvannut Helsingfors Sparbankin uudisrakennus Mannerheimintiellä muodosti näyttävän taustan Kolmensepänaukiolle, joka oli muodostunut v. 1932 sinne sijoitetun Kolmen sepän veistoksen myötä. Pankin uudisrakennushankkeen suunnittelu eteni vaiheittain. Ensimmäisenä pankki hankki omistukseensa ns. Huberin talon (tontti 3a, Mannerheimintie 14) vuonna 1938. Arkkitehtitoimisto Jung&Jungin laatima rakennuslupasuunnitelma tontin uudisrakennuksesta on päivätty maaliskuussa 1941. Suunnitelma laajeni kuitenkin vuoden 1941 syksyllä Helsingfors Sparbank hankkiessa omistukseensa viereisen tontin Mannerheimintie 16 (3b). Uudet Jung&Jung toimiston laatimat kahden tontin kokoisen liikerakennuksen rakennuslupasuunnitelmat päivättiin maaliskuussa 1944. Mittasuhteiltaan monumentaalisen rakennuksen julkisivu oli graniittiverhoiltu reikäjulkisivu. Keskiakselia hallitsi voimakas tornimainen koroste, samoin rakennuksen lyhyen päädyn vertikaalialiehe muodosti kaupunkikuvallisen dominantin. Rakennuksen räystäskorkeus noudatti ympäröivän kaupunkirakenteen tasoa. Tämä suunnitteluvaihe päättyi kuitenkin arkkitehtien Bertel ja Valter Jung kuolemaan vuonna 1946, ja suunnitelmat jäivät toteutumatta.

Sotaa seurannut pulakausi väistyi 1950-luvun mittaa. Aikaisemmat pankkirakennuksen suunnitelmat eivät tuolloin enää vastanneet muuttuneita tarpeita, vaan vuonna 1955 toimeksianto Helsingfors Sparbankin uudisrakennuksesta annettiin arkkitehti Kurt Simbergille. Simberg oli läheinen ystävä Bertel ja Valter Jungille. Simberg toteutti suunnitteluajanaan kansainvälisiä opintomatkoja pankin hallintojohtajan kanssa Ruotsiin ja Länsi-Saksaan. Toimitalohankkeen uudet rakennuslupapaperit valmistuivat pitkän suunnitteluvaiheen jälkeen vuonna 1960. Tässä yhteydessä tontit 3a ja 3b jälleen yhdistettiin ja katunumeroinnin muutoksen jälkeen syntyi nykyinen Mannerheimintie 14 tontti. Monumentaalisen klassismin sijaan suunnitelma oli ilmeeltään moderni, jota korostivat avoimet liiketilojen lasipinnat ja toimistokerroksen funktionalistinen nauhajulkisivu.

Verrattuna aikaisempaan Jung&Jung toimiston suunnitteluvaiheeseen vuonna 1944, käsitti Kurt Simbergin liiketalosuunnitelma yhden lisäkerroksen. Tilankäytön tehostaminen kuului Simbergin suunnittelun lähtökohtiin. Tiivistäminen oli suunnitelmassa ratkaistu ilmeikkäällä pilari-palkki –välipohjarakenteella. Laatan ja palkiston alla huonekorkeus oli matala, vaihdellen 215-250cm välillä. Helsingfors Sparbankin ratkaisu muodostui tilankäytöltään poikkeuksellisen tehokkaaksi. Matalaa kerroskorkeutta kompensoitiin edistyksellisellä ilmanvaihdolla, joka käsitti tulo-poisto -ilmastoinnin ilmankostutuksineen. Lisäksi rakennuksen liikekerrokset olivat sprinklattu, samoin uudenaikainen ratkaisu oli toimistokerrosten sähköinen palohälytysjärjestelmä. Tontin massoitelu, tehokas rakentaminen, matalat kerroskorkeudet sekä porrastuvat ullakkokerrokset huomioitiin hankkeeseen liittyneessä asemakaavamuutoksessa vuonna 1961.

Helsingfors Sparbank arkkitehtuuri

Helsingfors Sparbankin tilankäyttö oli tehokasta, ja tähän tekijään palautuvat myös rakennuksen arkkitehtuurin ominaispiirteet, edistyksellinen talotekniikan ohella. Sisätilojen arkkitehtuurissa keskeistä olivat voimakkaita perspektiivejä muodostaneet horisontaalit näkymät. Avaruuden tunnetta korostavat liikekerrosten avoimesti virtaavat tilat sekä läpinäkymät. Toimistokerroksissa käytävien alakatot olivat asennuksista ja tekniikasta vapaata yhtenäistä pintaa. Alakatot muodostivat eheitä peruspintoja, jotka

olivat aidoilla rakennusmateriaaleilla toteutettuja ja valaistuksen avulla muotoiltuja. Rakennus esiteltiin aikansa merkkikohteena Arkkitehti-lehdessä 1-2/1964.

Rakennuksen huomattavan korkeatasoiset puolijulkiset interiöörit kalustuksineen ovat muuttuneet myöhemmin alkuperäisestä arkkitehtuurista piittaamattomalla tavalla, eikä niistä fragmentteja lukuun ottamatta ole juuri mitään alkuperäistä jäljellä. Kohteen säilyneisyys on korkeinta julkisivussa, jonka ominaispiirteiden säilyminen on määrätty asemakaavassa. Julkisivun kuorielementtien pinta on kiillotettua graniittia. Rakennuksen kippi-ikkunat ovat tammea pronssilistoituksin, vesikatto on patinoitunutta kuparia. Jalankulkutason sisäänvedon jalopuinen alakatto on myös säilynyt.

Helsingfors Sparbankenin massoittelu on kaupunkikuvaa hallitsevaa. Rakennusmassa sisäänveto Kalevankadun laidalla irrottaa sen visuaalisesti korttelirakenteesta. Helsingfors Sparbankin rakennus luo etelästä tarkasteltuna vaikutelman korttelimuodosta irtautuneesta itsenäisestä rakennuskappaleesta. Modernin arkkitehtuurin pyrkimys kaupunkitilan avaamiseen ja historiallisen rakenteen modernisoimiseen toteutui 60-luvun liiketaloarkkitehtuurissa monin eri tavoin. Itsenäisen rakennuskappaleen muodostava massoittelu antaa Helsingfors Sparbankin rakennukselle oman vahvan identiteetin.

Yhteenveto

Kurt Simbergin vuosina 1955-63 suunnittelema Helsingfors Sparbankin rakennus on merkki Helsingin City-keskustan modernisoituvasta uudistumisesta. Kohteen arkkitehtuuri ilmentää kansainvälisen modernin arkkitehtuurin virtauksia, samalla kun sen suunnittelun taustalla aistii kaikuja lähtökohdan muodostaneesta klassismin arkkitehtuurista. Modernisoituva liiketalorakentaminen pyrki tehostamaan tilankäyttöä olemassa olevien kaupunkikuvallisten reunaehtojen puitteissa. Tämä kehitys ilmeni sekä arkkitehtuurin ominaispiirteissä sekä myös rakentamisen teknisessä kehityksessä. Tilankäytön tehostamisen tavoite on modernin arkkitehtuurin ominaispiirre, joka leimaa kaikkea liikekeskustan arkkitehtuuria, myös Helsingfors Sparbankin rakennusta.

Mikko Lindqvist, Helsingin kaupunginmuseo